

Crítica

AGUIRRE, Miquel; AMELA MORCILLO, Miquel; PIFERRER SALO, Oriol; VILADIU ILLANAS, Francesc [rec.]; CULLELL CANALS, Josep Maria [rec.]: *Amb màniga curta, pel Pla de l'Estany amb samarreta*. Banyoles: Ajuntament de Banyoles, 2007. 147 p.

ALEGRET TEJERO, Joan-Lluís [ed.]: *La comercialització i el consum del peix*. Palamós: Fundació Privada Promediterrània per a la conservació, estudi i difusió del patrimoni marítim, 2007. 110 p.

ALFARO GUIXOT, Juan Manuel: *Dues hores a... el castell de Sant Ferran de Figueres*. Figueres: Fundació Les Fortaleses Catalanes, 2007. 186 p.

ANTON i BOFILL, Xavier; DALMAU i FONT, Agustí: *100 anys de futbol a Ripoll*. Ripoll: Edicions Maideu, 2007. 184 p.

ANTON PELAYO, Javier: *Sarrià de Ter*. Girona: Diputació de Girona, 2007. 90 p.

APARICIO, Belda; MARTINELL, Alfons [ed.]; VILÀ, Antoni [ed.]: *La formación en gestión y políticas culturales para la diversidad cultural y el desarrollo*. Girona: Documenta Universitaria, 2007. 352 p.

ARAGO i MASO, Narcís-Jordi: *Rafael Masó i els noucentistes*. Girona: Diputació de Girona, 2007. 350 p.

ARBO, Carlos: *Lloret de qualitat*. Girona: CCG Edicions, 2007. 312 p.

ARIMANY, Gemma: *De portes endins*. Girona: CCG Edicions, 2007. 88 p.

ARJONA i BORREGO, Susanna; GISPERT i MIQUEL, Marta [il.]: *Et regalareu totes les estrelles del cel*. Girona: Unicef Comitè Provincial de Girona, 2007. 25 p.

ARMENGOL ALBANELL, Josep; SORIANO, Tino; COSTA i SAVOIA, Ernest: *El Pla de l'Estany*. Girona: Competium, 2007. 132 p.

BAGUÉ HUGAS, Gerard; PUIG CASTELLANO, Jordi [fot.]; ENGLER, Susanne [trad.]: *Girona: Geschichte, interessante orte, routen, rou-*

Passejant la memòria

SOLER SIMON, Santi.

Tortellà en blanc i negre. Un passeig per la memòria gràfica d'un poble (1880-1970).

Ajuntament de Tortellà. Tortellà, 2007.

Fer un llibre d'imatges antigues es pot convertir en un exercici de nostàlgia gratuïta, una forma de cridar els records que, com les cireres d'un cistell, van sorgint de la memòria i alineant-se al nostre davant. Una cosa porta a l'altra i així es fan presents vides i absents. Qui més qui menys tothom s'hi troba retratat, en persona o en projecte.

El poble de cadascú és aquell fragment minúscul de planeta on hem nascut, o hi hem viscut de petits, o en guardem bones experiències que ens han marcat positivament. A vegades la filiació que un mateix adopta no coincideix amb el Registre Civil. A vegades es pot ser d'un lloc pel cor, o per nissaga, o per totes dues coses alhora, com és el cas de l'autor d'aquest llibre que tenim a les mans. A vegades, però, els arbres no et deixen veure el bosc, i potser val més no ser ben bé del lloc per poder-ne copsar detalls i peculiaritats. Aquesta és la feina que ha fet Santi Soler, tortellanenc per nissaga i per voluntat pròpia, historiador i arxiver de professió.

L'ofici de l'autor li ha permès fregar tangencialment la nostàlgia i recrear-se en la descripció explícita d'un passat recent. Les dates escollides per acotar aquesta collita de records no són atzaroses ni casuals. Les imatges més antigues que ha pogut localitzar daten de 1880, i les més modernes que hi ha volgut posar, de 1970. 1880 és el segle XIX i tot el que això representa. 1970, a efectes pràctics, és el principi de la fi d'una època. La fi de l'hegemonia de les fotografies en blanc i negre va representar alhora el final de moltes altres coses, que a partir d'aleshores començaren a fer-se diferents. El món havia començat a canviar i a Tortellà també arribaven les primeres brises de canvi, tan subtils com la llargada de les faldilles de les noies, els seus serrells, les primeres Vespes, l'asfalt als carrers... Altres coses encara es van continuar fent com abans i van perdurar uns quants anys més, amb la cadència anual del costum. Pocs tortellanencs devien ser conscients d'estar protagonitzant els darrers episodis d'oficis i costums que al cap de pocs anys desapareixerien.

Aquest llibre és el testimoni d'un món que canvia, però que no sempre ho fa a la mateixa velocitat. Noranta anys serveixen per veure que hi ha coses que van ser d'una determinada manera durant dècades i que de cop, varen deixar

d'existir o es varen transformar radicalment. Entre 1880 i 1940 Tortellà va ser el mateix poble: els carrers, la plaça i les fonts, els oficis, les festes, els infants, les fires..., un model que funcionava i que es reeditava any rere any sense a penes variar. L'esclat de la Guerra Civil i la postguerra varen sacsejar aquella realitat, que a poc a poc va anar canviant. Noves formes de vida, nous vinguts i noves perspectives a fora anunciaven la fi d'un temps, que quedà congelat en imatges. La sàvia tria i el pacient treball de l'historiador, completat amb la memòria d'aquells i aquelles que l'han pogut ajudar a reconstruir el que les fotos no deien, han donat com a resultat un llibre que depassa la dimensió del paper i fa reviure les petites i grans històries dels tortellanencs de sang i també de cor. Al mateix temps, Tortellà en blanc i negre convida a reflexions sociològiques sobre les singularitats d'aquella comunitat vilatana, que l'autor sap propiciar amb les dades històriques que ha recollit. Tot plegat sense caure en la nostàlgia fàcil i el tòpic que qualsevol temps passat fou millor.

Les tardes d'aquest darrer estiu ben segur que han servit per retornar al present records que molts creien oblidats. A Tortellà, a l'hora baixa, més d'un haurà obert el llibre per fer inventari d'amics d'escola

presentes i desapareguts, de carrers empedrats, d'esclòps, mantellines, fotogrames de la pel·lícula del diumenge i festes de quintos. Ben segur que hauran sorgit anècdotes i records. Tots plegats, protagonistes i descendents, s'hauran sentit més propers a l'ombra del passat, que, d'una manera o altra, sempre torna.

Rosa Maria Gil Tort

L'erudit de sa Bardissa

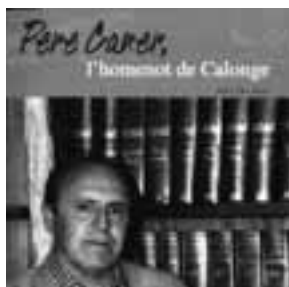
VILAR MASSÓ, Albert.

Pere Caner, l'homenot de Calonge.

Gràfiques Agustí.
Calonge, 2007.
87 pàgines.

L'Ajuntament de Calonge, tot emulant la tendència que s'imposa arreu, va proclamar el 2007 com a Any Pere Caner, en ocasió del 25è aniversari del decés de l'erudit calongí.

Pere Caner i Estrany (n. 1922) exemplifica la tasca que contemporàniament han menat els estudiosos per acréixer els sabers territorials amb altruisme i compromís cívic. Josep Iglésies n'és el referent a la Catalunya Nova, com Lluís Esteva a l'Empordanet. Pere Caner i Lluís Esteva, ambdós amics, exerciren mestratge a les aules —eren mestres— i a la societat. El record personal i

el solc de les seves obres i realitzacions perduren en el Centre d'Estudis Calongins i l'Institut d'Estudis del Baix Empordà. Els centres d'estudis són espais —reals i/o virtuals— de documentació i treball que apleguen universitaris, professionals i ciutadans interessats per les arts, les lletres i les ciències. A Catalunya en coexisteixen dos models institucionalitzats: les societats filials de l'Institut d'Estudis Catalans a Barcelona i les entitats nascudes als pobles i comarques que s'apleguen a l'Institut Ramon Muntaner, amb seu a Móra la Nova.

Dins l'efemèride tres actes han estat rellevants: l'atorgament del nom de l'homenatjat a la nova biblioteca de Calonge, la celebració de la jornada d'estudi «Cultura i recerca local al segle XX: dels erudits als centres d'estudis», i l'edició de la biografia de Caner a cura d'Albert Vilar, historiador i periodista també calongí. El llibre l'encapçala una fotografia de Pere Caner al costat de l'*Enciclopèdia catalana* —respecte a la qual ell afirmava que li sobrava allò

de *Gran*— i l'Alcover-Moll; una imatge oportuna, la d'un home que va fer causa per la llengua i la cultura dels Països Catalans. Precisament, la màxima del museu local que contribuï a fundar era «Una gran Calonge dins una Catalunya gran».

Vilar confessa la seva admiració per Caner, els lligams d'amistat establerts entre les respectives famílies i la influència que va tenir en la seva formació. L'autor fins i tot declara: «Puc dir, ben fort i clar, que sóc el que ell volia: un calongí historiador».

La publicació, concebuda amb intenció divulgativa, presenta al llarg de quaranta-dos capítols «l'homenot» en tot el seu abast: familiar, personal, laboral, investigador, ciutadà; sense deixar de banda la depuració del magisteri «nacional» i el processament davant el TOP per propaganda catalanista i antifranquista. Les pàgines endinsen el lector en els ideals i les aportacions que configuraren la vida de Pere Caner en els camps de l'excursionisme, la literatura, la història, la geografia i el patrimoni cultural.

Albert Vilar fa conèixer un empordanès que contribuï a mantenir viu l'afecte desinteressat pel paisatge i el país. Tanmateix, Vilar, feliçment, és allò que Pere Caner volia que fos.

Carles Sapena

La història local en articles

DIVERSOS AUTORS.

Vilobí d'Onyar, art i societat. Els articles que han fet història.

Ajuntament de Vilobí d'Onyar,
2006.
203 pàgines.

Em ve al cap que durant els meus estudis a la facultat una professora, en parlar de les diferents maneres d'enfocar i escriure la història, ens alertava dels perills en què podia caure una història local mal entesa. No miraré de reproduir els seus mots perquè no vull fer cap tort a ningú ni, menys encara, fer d'èmul tronat de Tucídides, però en tot cas recordo vivament el sentit del que ens indicava: la història local no es fa pas tot exposant d'entrada «els esdeveniments» històrics del país per explicar com es degueren concretar en tal indret per deducció correlativa. Aquesta havia estat *in illo tempore* la perspectiva de l'erudit, aquell home del poble —sovint el rector, el mestre, l'advocat o el metge— que sabia de lletra i que tenia vel·leitats històriques. Les experiències posteriors m'han demostrat que aquella professora tenia tota la raó. Ben al contrari, la història local és una cosa d'allò més seriosa; és el banc de proves en què, sovint des d'una perspectiva microhistòrica, s'entenen i es palpen les